

מראי מקומות- שבועות ל"ג

(ד) **משביע עדי קנס מהו- פי' הר"י מיגש, "מי אמרי' כיון דאלו מודה הנתבע הי' פטור, לאו עדות הוא דקא כפרי לי', דאילו הוה אית לי' ממון ממש גבי נתבע לא הי' מיפטר בהודאתו, ומדאיפטר בהודאתו כמאן דלית לי' גבי' מידי דמי, דהא לא ממון ממש אלא חיוב בעלמא הוא, ולא הוי ממון עד דמטי לידיו, או דלמא כל זמן דלא אודי ממונא אית לי' גבי', ואע"ג דקנס הוא, מ"מ תביעת ממון דקנס הוא, וכפירת עדות ממון הוא. אליבא דר"א בר"ש לא תיבעי לך, דאמר יבואו עדים ויעידו, כלומר, אע"ג דהודה, כיון דבאו עדים בתר הכי, מתחייב, אלמא ממונא דקנסא אית לי' גבי', ולאוי חיובא בעלמא הוא. כי תיבעי לך אליבא דרבנן וכו'".** **וע' באבי עזרי** (גניבה ג', ח', ד"ה והנה זה), שביאר דלפי דברי הר"י מיגש, יש לבאר דספק הגמ' הוא, האם הביאור הוא שיש בקנס חיוב ממון כבר, אלא הוא תנאי בהחייב דאינו חייב עד שיבואו עדים, וע"פ עצמו אין ב"ד מחייבין אותו. ולפי זה פשוט דמחייבין העדים משום שבועת העדות, שהרי גם עכשיו איכא חיוב ממון, וא"כ כופרין הם בעדות על החיוב ממון. או דלמא, אין חלות חיוב ממון כלל לא העדאת העדים, אלא תביעה בעלמא הוא, ולא תביעת ממון, ובזה אין חיוב של שבועת העדות. ולזה קאמר הגמ', דלמ"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב, הרי שאין ההודאה פוטרו, אלא שאין מחייבו, אבל גם עכשיו יש חיוב ותביעת ממון, ולכן האין ההודאה יכול לפוטרו אם אח"כ באו עדים, וודאי חייב משום שבועת העדות. **אבל למ"ד** דמודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור, בזה יש להסתפק, האם מה שההודאה פוטרתו ראי' דע"כ מעולם לא הי' חיוב ממון אמיתי, וא"כ אין שייך לחייבם בשבועת העדות, או דלמא אפי' אם הי' חיוב ממון, מ"מ שייך שההודאה יפטור אותו, וא"כ שייך שפיר שיהי' חיוב שבועת העדות. אולם הק' האבי עזרי, דהא מבואר בכמה מקומות בש"ס דאין שום חיוב ממון בקנס עד שמעידין עליו בב"ד (ולמשל לענין עדים זוממין, כדאי' במכות ה.), ואין תולה הגמ' זה בלמ"ד מודה בקנס חייב או

(א) **כגון שהיתה שני' בשעת כפירת ראשונה קרובין בנשותיהן ונשותיהן גוססות- פרש"י** דנשאו כת שני' שתי אחיות, וא"כ בשעת הכפירה היו קרובין. אולם ע' ברמב"ן שהביא מר' חננאל שהיו קרובין לנדונין. וכ' הרמב"ן דלפי רש"י צ"ל דמה דאי' בגמ' דנשותיהן גוססות היינו אפי' א' מהן, ונשותיהן (לשון רבים) לאו דוקא. ולפי ר' חננאל אם רק א' מהן הי' גוססת, אז השני מכת הראשונה חייב, משום שהי' יכול להצטרף עם מי שאשתו גוססת, אולם עד הראשון שבכת ראשון שכפר יהי' פטור, משום דיש ב' עדים כשרים מלבדו.

(ב) **משביע אני עליכם... פקדון תשומת יד וגזל... חטין ושעורין וכוסמין- פרש"י,** דברישא אשמעינן מין א' ותביעות חלוקות, ובסיפא אשמעינן תביעה א', כולה פקדון, ומינין חלוקין. וכ' הרמב"ם (שבועות ט', י"ז) דה"ה אם תבעו אותן רבים להעיד להם, ואמרו שבועה שאין אנו יודעין לכם עדות, אינן חייבין אלא א'. לא לך ולא לך וכו' חייבין על כל א' וא', וכ' הנושא כלים דדין זה נשנה בשבועת הפקדון, ושייך גם כאן בשבועת העדות.

(ג) **שבועה שאין אנו יודעין לך עדות... אינם חייבין אלא אחת- ע' בריטב"א** שהביא ש"א דסיפא אע"ג דמשביע לא פריט, אלא אמר משביע אני עליכם שאין אתם יודעים לי עדות, והעדים מפרטים, חייבים על כל אחת ואחת, דלמה להו לפרט, אלא ודאי כדי לישבע על כל א' וא', וחייבין. אבל כ' דהעיקר כהמפרשים דכל זמן שאין התובע מפרט כולם, אינם חייבים על כל א' וא', ורק משום שהתובע מפרט, וגם פרטינהו העדים, אז חייבין על כל א' וא', משום דלא היו צריכין לפרט. אבל היכא דהתובע לא פירט, אולי מה שפירטו העדים הוא משום דבאמת יודעים עדות בשבילו על דבר אחר, וא"כ בכה"ג אין חייבין על כל א' וא'.

[ולכאן] לפי מש"כ הרי"י מיגוש שהבאנו לעיל, דהא דמ"ד מודה בקנס פטור אולי ס"ל דאין יכול להשביע העדים על קנס הוא משום דלאו ממונא הוא, ולא משום דיש צד דלא יתחייב, א"כ אולי אפי' למ"ד דבר הגורם לממון כממון דמי, מ"מ קנס לאו ממונא הוא כלל, ויש לעי' בזה].

(ח) **הא למנה לפלוני ביד פלוני חייבי, הא קתני סיפא - ע' במהרש"א** (על תוס' ד"ה ושאנס) שהעיר דבאמת הי' יכול להק' ממתני' מיני' ובי', דקתני שאנס איש פלוני את בתו. וכ' דאה"נ, אלא דניח"ל להק' מהסיפא, דקתני בפירוש עד שישמעו מפי התובע. ועוד תי' דהוה מצי לחלק בין ממונא לקנסא.

(ט) **הני מילי היכא דכפרי' - ע' בחזון איש** (חור"מ א', ט') דדן באם כתבו הרשאה לאחר שכבר כפרי', האם פסול בדיעבד, או רק אין כותבין כן לכתחלה משום דמיחזי כשיקרא. וכ' דמשמע מדברי רש"י ותוס' כאן דפסול אף בדיעבד, ע"ש לראייתו.

(י) **אואין דרוצח יוכיחו - הק' המאירי**, הא אין אדם דן ג"ש מעצמו, וא"כ איך שייך להק' שידרוש כן. ותי' דהקבלה הוא על המילים, אבל הבחירה יש בידו אם ללמוד מכאן או מכאן, ולכן שפיר הק'. וע' **בחכמת בצלאל** (פתחי נדה, נדה כב:) שהביא מההליכות **עולם שכ' שיש ב' מיני מסורות בג"ש**, פעמים רק המקומות נמסרו, אבל לא התיבות, ונמסרו לחכמים לדון מאיזה תיבות ללמוד (כמו בכתובות ל"ח באונס ומפתה דילפי מהדדי), ופעמים נמסרו התיבות סתם, מלה פלונית תלמוד ממלה פלונית, ולא נמסרו המקומות, והחכמים מבקשים מנוח לתיבות אשר ייטב להם לדור שם בהם.

(יא) **כיצד, מנה מנתי לך בפני פלוני ופלוני, יבואו פלוני ופלוני ויעידו שמנתי לי בפניהם ואני פורע לך.** וכ' הרמב"ן דאין כוונת רש"י לומר דמשום תנאה דיד' הוא דמחייבי, דאם אין זה מן הדין לא מיחייבי העדים, דהא אין חייבין אא"כ אין מעידים על חיוב ממון שהי' לו, לא רק אם ע"י עדותן נעשה חיוב ממון חדש. ולכן כ' דדינא הוא, שאם באו אותו פלוני ופלוני והעידו שמנה, חייב, שהרי הוא טען שלא היו דברים מעולם, והוא ג"כ מודה דאם באמת מנה, אז הוא יתן בדין. ועוד הביא

פטור, ואף למ"ד פטור נסתפק הגמ'. וביאר דודאי עצם חיוב הקנס כמו כפל וד' וה' וכו', אין חיוב ממון שלהם חל עד שעת העמדה בדין. אלא דהספק הוא, הרי עכ"פ יש לו עכשיו דין וזכות להעמידו בדין ולחייבו בהם, האם זה זכות ותביעת ממון, וא"כ שייך בה דין שבועת העדות, או דלמא אינו אלא זכות תביעה בעלמא, וא"כ אינה כפירת עדות ממון, אלא כפירת עדות תביעה בעלמא, ובזה אין שייך דין שבועת העדות.

(ה) **בחצי נזק צרורות דהלכתא גמירי לה דממונא הוא - כ' הריטב"א** דהיינו דהלכתא גמירי לה דחצי נזק הוא, אבל אף בלא הגמ' ידעי' דממונא הוא ולא קנסא, וכן מבואר מדברי רש"י כאן (אולם ע' ברש"י בב"ק ג: דלא משמע כן, וצ"ע).

(ו) **משום בושט ופגם דממונא הוא - כ' הריטב"א** דמוכח מכאן דאיהו סתמא תבעי' שאנס או פתה, אלא דמשמע לן שיש בכלל תביעה סתם אף בושט ופגם. ואף דלענין שבועת הפקדון איכא מ"ד דכי תבע סתם לא תבע אלא קנסא בלחוד, י"ל דהתם הוא גבי תביעת אונס ומפתה גופייהו. אבל לגבי עדים לא בעינן לאטרוחינהו תרי זימני, וכי תבע סתם שיבואו ויעידו, בין אקנסא ובין אבושת ופגם משביע להו. אולם ע' ברש"ש שהביא מש"כ התוס' יו"ט דכמו דחולק ר"ש בשבועת בפקדון וס"ל דצריך לפרט דמשביעם על הממון, כן לענין שבועת העדות. וע' מה שהאריך הרש"ש להק' עליו, ולבסוף כ' כדברי הריטב"א.

(ז) **הא מני ראבר"ש היא דאמר יבואו עדים וכו' - כ' המהרש"א** דה"ה דהו"מ למימר דהיינו ראבר"ש דס"ל דדבר הגורם לממון כממון דמי, ואף אם מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור, מ"מ אולי יבואו קודם שבאו העדים, וא"כ נחשבים גורם לממון וחייבין. ולפי"ז לא יהי' ק' מן הסיפא, דשפיר י"ל דמ"מ ס"ל דמודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור. מ"מ לקושטא דמילתא אמרי' כן, דראבר"ש ס"ל דמודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב, וא"כ היו צריכין ליישב לשיטתו, ולא הי' ניחא להו לומר שיש תנא דס"ל כראבר"ש ולא בזה.

קייץ תשפ"ה

שיש מפרשים דבאם באו עדים ואמרו
דבאמת מנה לו הרי הוא הוחזק כפרן, וא"כ
שוב אינו נאמן על מה ניתנו לו הממון.